

PUOLUSTUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2005 vp

Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 22 päivänä marraskuuta 2005 lähettänyt puolustusvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta (HE 199/2005 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöjohtaja Seppo Kipinoinen ja henkilöstöjohtaja Pasi Lankinen, puolustusministeriö

- toimialapäällikkö, VT Risto Lerssi, Pääesikunta
- sopimustoimitsija Jorma Viiala, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
- puheenjohtaja Marja-Leena Karekivi, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHIL ry
- puheenjohtaja Petteri Leino, Sotilasammattiliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Päälystöliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Osana valtion eläkejärjestelmän kokonaisuudistusta sotilaseläkejärjestelmää uudistettiin vuoden 1995 alusta lähtien siten, että sotilasvirassa on oikeus vanhuuseläkkeeseen aiemman 25 palvelusvuoden asemasta 30 vuoden jälkeen 55 vuoden iässä. Myös siviilivirkojen eroamisikärajoja muutettiin, koska valmiudelliset seikat eivät vaatineet aiemman 60 vuoden eroamisiän säilyttämistä. Palveluksessa olleiden etuudet turvattiin vuoden 1995 eläkeuudistuksessa siirtymäkauden järjestelyillä. Esimerkiksi eräiden tällöin värvätyn virassa olleiden eroamisikä porrastettiin 50—55 vuoden välille eläkkeeseen oikeuttavan ajan perusteella. Vastaavasti puolustusvoimien siviilivirassa olleiden osalta eroamisiät porrastettiin 60—65 vuoden välille. Eri-

tyisesti näiden henkilöstöryhmien osalta puolustusvoimissa syntyy tilanteita, joissa henkilöiden on pakko erota, vaikka täyttä eläkettä ei ehdi karttua.

Hallitus esittää, että puolustusvoimista annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka perusteella Pääesikunta voisi painavasta syystä ja virkamiehen suostumuksella päättää, että virkamies voisi jatkaa palveluaan samassa virassa eroamisiän jälkeen määräajan. Lisäaikaa annettaisiin siihen saakka, kun virkamies täyttää 68 vuotta. Sotilasvirassa olevan virkamiehen osalta vastaava raja olisi 55 vuotta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

Esitys on valmisteltu puolustusministeriössä. Siitä on saatu lausunnot 9 taholta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin.

Puolustusvaliokunta toteaa, että sotilashenkilöiden eroamisikäjärjestelmä on nykyisellään tarpeettoman jäykkä ja johtaa epäkohtiin. Sotilaseläkejärjestelmän ja siihen liittyvien eroamisikärajoiden avulla hallitaan sotilashenkilöstön ikärakennetta sodan ajan tehtäviä varten. Siirtymäkauden järjestelyistä aiheutuu kuitenkin tilanteita, joissa henkilöiden on ollut pakko erota, vaikka täyttä eläkettä ei vielä ole ehtinyt karttua. Tällaisia tapauksia on ollut vuosittain muutamia. Saadun selvityksen mukaan esimerkiksi viiden sotilasammattihenkilön toimen jatko on kiinni siitä, että nyt tehty lakiehdotus astuu välittömästi voimaan.

Saadun selvityksen mukaan eläkeikärajan pienuus ei sinänsä anna virkamiehelle oikeutta jatkaa eroamisiän jälkeistä palveluaan, jos jatkomahdollisuuksien myöntäminen ei ole Pääesikunnan kannalta toiminnallisesti tarkoituksenmukaista. Puolustusvaliokunta pyysi puolustusministeriöltä ja Pääesikunnalta lisäselvitystä siitä, mitkä ovat konkreettisesti niitä lakiesityksessä mainittuja painavia syitä, jotka vaikuttavat virkasuhteen jatkosta päätettäessä; lakiesityksen perusteluosassa on tuotu esiin, että virkamiehen eläkepalkkaan vaikuttavan karttuman jääminen alle 60 prosentin on esimerkki painavasta syystä.

Puolustusministeriön 29.11.2005 eduskuntaan toimittamassa muistiossa todetaan, että painava syy voisi esimerkiksi aiheutua tilanteesta, jossa henkilön korvaaminen välittömästi eroamisiän jälkeen voi aiheuttaa toiminnallisia ongelmia. Painavana syynä pidetään myös tilannetta, jossa virkamiehen osaaminen on erityisen vaikeasti korvattavissa puolustusvoimista tai muualta työmarkkinoilta. Sotilaiden osalta joudutaan rajoittavana tekijänä huomioimaan sotilaseläkejärjestelmän tavoite tuottaa riittävän

nuorta ja asiantuntevaa reserviä. Lisäksi puolustusministeriö pitää toimisuhteen jatkamista perusteltuna, mikäli eroamisiän saavuttaneella henkilöllä on vastuullaan merkittävä projektiluonteinen tehtävä. Eräissä tapauksissa myös tietyt ajallisesti rajatut kansainväliset tehtävät saattavat antaa perusteen jatkaa palvelua määräaikaaisesti. Erityisen painava syy harkittaessa virkasuhteen jatkoa on puolustusministeriön muistion mukaan se, että eläkekarttuma jää alle 60 prosentin. Tällöin jatkoajan myöntämisessä otetaan huomioon myös vuoden 2004 valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa asetetut säästötavoitteet henkilöstömenoissa. Puolustusministeriö esittää, että painavaa syytä harkittaessa otettaisiin huomioon edellä kuvatut seikat kokonaisuudessaan.

Puolustusvaliokunta toteaa, että sekä yksityis- että julkissektorilla on tavoitteena parantaa henkilöstön työssäjaksamista ja saada eläköitymisikää nostettua. Lakiesityksessä mainittujen puolustusvoimien henkilöstöryhmien jatkamista tehtävissään heidän niin halutessaan on tarkasteltava myös tätä taustaa vasten. Etenkään puolustusvoimien siviilihenkilöstön eriarvoista kohtelua suhteessa valtion muihin työntekijöihin ei voida perustella operatiivisilla syillä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että painavien syiden arvioimisessa päätösvalta on Pääesikunnalla eikä esimerkiksi joukko-osastoilla. Näin voidaan paremmin taata henkilöstön tasapuolinen kohtelu jatkoaikahakemusten käsittelyssä. Kokonaiharkintaa toteuttaessaan Pääesikunnan tulee toimia valtion virkamieslain 11 §:n (25/2004) ja yhdenvertaisuuslain (21/2004) edellyttämällä tavalla.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella puolustusvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana ja

että hyväksytään seuraava lausuma:

Valiokunnan lausumaehdotus

1. Eduskunta edellyttää, että puolustusvoimat toimii jatkossakin hyvän työnantajan tavoin ja suhtautuu palvelussuhteen jatkoa koskeviin pyyntöihin

lähtökohtaisesti myönteisesti painottaen erityisesti alle 60 prosentin eläkekertymän merkitystä jatkoaikaa harkittaessa.

Helsingissä 2 päivänä joulukuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kauko Juhantalo /kesk	Antero Kekkonen /sd
vpj.	Jaakko Laakso /vas	Seppo Lahtela /kesk
jäs.	Tarja Cronberg /vihr	Kalevi Lamminen /kok
	Tony Halme /ps	Eero Lankia /kesk
	Reijo Kallio /sd	Olli Nepponen /kok
	Bjarne Kallis /kd	Lauri Oinonen /kesk
	Saara Karhu /sd	Antti Rantakangas /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola.